

Försök att spåra björn

MED TILLGÄNGLIGA BJÖRNEFTERSÖKSEKIPAGE
SOMMAREN 2000
FAKTABLAD FRÅN VILTSKADECENTER 2001-07

VILTSKADE
CENTER

Jämthunden Skott var en av Sveriges mest erfarna eftersökshundar på björn.

FOTO: PER KLAESSON

Under senare år har den svenska björnstammen vuxit och omfattar nu omkring 1000 djur. Detta har lett till att fler människor än tidigare på olika sätt kommit i kontakt med björnen. Fårbönder och fåbodbrukare har rapporterat om björnbesök i djurbesättningar. Björnar har vält soptunnor eller vittjat bikupor i nära anslutning till bebyggelse på jakt efter föda och några spannmålsbönder har fått ensilagesäckar uppslitna. Den "vanlige" bilisten har i långt större utsträckning än tidigare kunnat skymta björn i närheten av vägen. Sedan några år tillbaka har jägarna även fått jaga björn i stora delar av landet under förhösten.

Det ökade antalet möten mellan människa och björn har bland annat fått till följd att fler björnar än tidigare skadas och en skadad björn kan vara en farlig björn för människor i närheten. Samhället har ett ansvar för att kunna hantera "konfliktsituationer" där björn är inblandad, t ex skrämsel av björnar i samhällen och eftersök vid trafikolyckor. Behovet av björnekippage (hundförare med hund) som har både kunskap, erfarenhet och beredskap för att söka upp och skrämja eller oskadliggöra björnar har således ökat.

Kunskaperna om björnspårning är emellertid små, bland annat beträffande hur gamla björnspar hundar kan följa. I en finsk handbok om björnjakt kan man läsa att vittring efter björn försvinner redan inom två timmar.

Påståendet bygger endast på iakttagelser och inte på några konkreta försök. Eftersom erfarenheterna är begränsade och då det i dag inte finns någon kvalificerad utbildning för hundförare och hundar med inriktning på spårning och eftersök av björn, har röster höjts för att skapa en sådan - inte minst hos myndigheter och organisationer med inriktning på jakt och naturvård.

Spårningsförsök

Under sommaren 2000 genomförde Viltskadecenter och Skandinaviska Björnprojektet ett björnspårningsprojekt i Orsa finnmark. Målsättningen var dels att utöka kunskapen i konsten att spåra björn, dels att prova om de godkända eftersökshundarna (enligt Jägareförbundets kurs i björn-

Provledaren visar på spår efter björn.

FOTO: MARIA LEVIN

► eftersök) spårar björn och hur gamla spår de kan följa. Ekipagen utsågs av Jägareförbundet från sju björnlän i Sverige. Några ekipage från Hedmarks fylke i Norge testades också.

43 eftersöksekipage gick igenom spårningsproven som ägde rum mellan den 5 juni och 13 augusti. Vid spårningsproven användes tolv radiomärkta björnar som regelbundet pejlades och följdes av personal inom det Skandinaviska Björnprojektet; sju hanar och fem honor utan ungar. Inför spårningarna fastställde provledningen björnarnas positioner i terrängen genom telemetri. På så sätt kunde man veta var björnarnas spårloppor gått och hur gamla spåren var. Provledningen bestod av en grupp på nio personer med stora erfarenheter av eftersöksjakt, flera med bakgrund som hunddomare. Två av gruppens medlemmar kom från Skandinaviska Björnprojektet. Av deltagande hundar var de flesta av raserna Jämthund (22) och Gråhund (14). Resten fördelade sig på basset, golden retriever, laika, spansk spaniel, vit älghund (2) och

wachtel. Alla hundar utom två hade tidigare spårmeriter och hade genomgått antingen ”Anlagsprov”, ”Älgspårprov” eller ”Öppenklass spårprov”.

Spårningsprovets utförande

De deltagande eftersöksekipagen ställdes inför fyra olika typer av spår:

- 1. Varma spår** Hunden har kallats till platsen högst 2 timmar efter det att en björn passerat.
- 2. Ljumma spår** 4-10 timmar har passerat innan eftersöket påbörjas.
- 3. Kalla spår** Björnen har 15-35 timmars försprång. Följande dags dagsljus har inväntats innan spårningen inleds.
- 4. Störning** Spårning på kalla björnsår där annat eftersöksekipage redan spårat och därmed redan avgivit egna doftspår.

Samma provledare följde varje enskilt eftersöksekipage när de utförde de olika spårningarna.

Spårningarna ägde rum under en och samma dag med start på varma spår. På en karta visade provledaren var respektive spårning skulle starta och hundföraren sökte därefter med hjälp av hunden upp spåret. Provtiden för varje enskild spårning var 30 minuter. Under denna tid skulle hund och förare kunna visa förmåga att hålla fast spåret och följa det. Under spårningens gång gick provledaren i utbildningssyfte aktivt in och förevisade de spårtecken efter björn som kunde upptäckas längs spårets sträckning.

Resultaten från proven

Av de 43 deltagande eftersöksekipagen visade det sig att endast en dryg tredjedel (16 st) klarade de sammantagna målen som provledningen hade satt upp; att gemensamt finna, följa och hålla fast björnsåret samt att vid störning av andra viltspår, eller tidigare eftersöksekipage, snabbt återfinna det tappade björnsåret. 13 ekipage ansågs vara Utvecklingsbara. 14 eftersöksekipage bedömdes som Icke Godkända.

Björnsparning

FOTO: ANDREA FRIEBE

Det låga antalet och begränsade urvalet av hundar gör det inte meningsfullt att försöka dra några slutsatser om vilken hundras som lämpar sig bäst vid björnsparning. Det förefaller dock som om ekipagen med spårträning och tyngre spårmeriter av typen "Öppenklass spårprov" haft lättare att uppnå godkänt resultat. Endast två av de tio som hade "Älgspårprovet" som enda spårmerit bedömdes vara "Godkända". Av de hundar som tidigare klarat "Anlagsspårprov" blev 11 av 25 Godkända.

som på det kalla björnsåret. Några hundar visade skygghet inför doften av björn och några var helt ointresserade av björnsparning, trots att de flesta har genomgått ett mentalitetstest i Orsa Björnpark.

Vilka är lärdomarna?

Det är svårt att säga något om vad som styr en hunds spårningsarbete och vilka substanser som hunden selekterar för att kunna särskilja spår från omgivningen. Troligen varierar detta mellan olika individer. Individens förmåga i kombination med de miljöfaktorer (väder, terrängförhållanden, skogstyp och vegetation) som råder i området en björn rör sig igenom, gör det svårt att med säkerhet säga att björnsparning av en viss ålder är mer eller mindre möjliga för en hund att följa.

Viss försiktighet måste iakttagas när hundar som är rutinerade och tränade på annat vilt används vid eftersök på björn. Förekomst av älg utgör ett stort problem under spårning av björn. Behovet av återkommande tester för de hundar som godkänts för eftersök på björn är stort för bibehållandet av hundens intresse för björn.

Störning från ett annat ekipage utgör ett försvarande moment i spårningen även om det är långt

Några hundar visade skygghet inför doften av björn och var helt ointresserade av björnsparning.

ifrån omöjligt att reda ut spåret. Även om hundar som klarar "Öppenklass spårprov" också klarar att följa björnsparning i stor utsträckning och trots att de bevisligen är duktiga spårhundar så visar inte samtliga av dessa vilja eller motivation att spåra björn. Varken "Älgspårprov" eller "Anlagsspårprov" bör anses som tillräckligt för att kunna utföra eftersök på björn.

Björneftersök bör i första hand utföras av ekipage som är tränade och utbildade för verksamheten. Vi rekommenderar att hundar som ska spåra björn testas på björnsparning för att kunna säkerställa att de klarar uppgiften. Information om svårigheterna i samband med spårning av björn bör förmedlas till beslutande myndigheter, allmänheten och de som bedriver björnjakt.

Av de 43 deltagande eftersöksekipagen visade det sig att endast en dryg tredjedel (16 st) klarade de sammanvägda mål som provledningen hade satt upp.

Hundarnas ålder tycks inte ha spelat någon större roll. Björnsparningens ålder verkar inte heller vara särskilt utslagsgivande. Ett väl samtränat ekipage har inte märkbart svårare att finna ett dygngammalt spår än ett färskt, medan ett mindre erfaret spårningsekipage lika lätt kan gå bet på det varma

Pejling efter björn

FOTO: MARIA LEVIN

Jämthund

FOTO: ANDERS BJÖRKLUND

► Efter avslutat prov fick hundförarna besvara en enkät bestående frågor rörande spårningsprovets olika praktiska moment och frågor kring framtida björnspårningsverksamhet. Enkätsvaren gav en ganska splittrad bild beträffande provens svårighetsgrad. Däremot rådde stor samstämmighet om behovet av utbildning i björnspårning och införande av prov för eftersöksekipage. Runt 80 % av deltagarna ansåg behovet av detta vara mycket stort. Även frågor gällande provledningens förmåga och kompetens bedömdes samstämmigt som goda.

Erfarenheterna från det genomförda björnspårningsprojektet visar på behovet av en grundläggande utbildning och provverksamhet som hålls åtskilda från varandra. Riktlinjer för detta bör således utvecklas. Informationsmaterial till allmänheten bör också tas fram, exempelvis en populärvetenskaplig skrift som behandlar björnspårning och björnars beteenden.

Björnspillning

FOTO: ANDREAS NORIN

FOTO: ANDERS BJÖRKLUND

SKANDINAVISKA BJÖRNPROJEKTET
Det Skandinaviska Björnprojektet startade 1984 och är ett svensk-norskt forskningsprojekt med syfte att samla in och bearbeta uppgifter om brunbjörnens ekologi. Under åren har man undersökt björnars utvandringar till nya områden, hemområden, viktutveckling, biotopval, predation på älg, allmänna födoval, genetik, idegång, val av ideplats, farlighet för människan, känslighet för mänskliga störningar och i Norge även predation på får.

Referenser

Detta faktablad är en sammanställning av följande rapport:

Kristofferson M., Brunberg S. & Swenson J.

Försök att spåra björn med tillgängliga björneftersöksekipage under sommaren 2000.

Viltskadecenter 2001.

Den fullständiga rapporten kan beställas från Viltskadecenter.

Björnlitteratur

Olson J.-E.

Är björnen farlig?

Björnprojektet i Orsa,
Sven Brunberg, 2000

Sandegren,

F. & Swenson J. Björnen- viltet, ekologin och människan.

Svenska Jägareförbundet 1997.

**VILTSCADE
CENTER**

Grimsö Forskningsstation
730 91 Riddarhyttan
Telefon: 0581-920 70,
69 73 35

Fax: 0581-920 90

www.viltskadecenter.com
viltskadecenter@nvb.slu.se

Viltskadecenter är ett serviceorgan för myndigheter, organisationer, enskilda näringsidkare och allmänheten. Centret arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket. Viltskadecenter bistår bland annat med information om förebyggande åtgärder för att förhindra skador från fredat vilt.